

зокрема, присвячені дослідження таких вітчизняних науковців, як О. Сосніна, В. Васильєва, Р. Калюжного, В. Климчука, В. Кураса, Ю. Марчука, І. Чижа та багато ін. [2]

Суттєвий вплив на якість інформаційного забезпечення галузі має комплексний підхід до опрацювання документної інформації та створення інтегрованих корпоративних інформаційних ресурсів. Підтвердження даної тези знаходимо у науковій праці Т. Проценко. Досліджуючи комунікаційні канали та засоби задоволення інформаційних потреб сімейних лікарів, Т. Проценко резюмує, що «формування системи комунікаційних каналів та засобів бібліотечно-інформаційного супроводу діяльності сімейних лікарів характеризується переходом від розроблення вузьких за своїм призначенням інформаційно-програмних продуктів до створення комплексних інформаційних систем з широким колом функціональних можливостей». [3]

Таким чином, у результаті дослідження проблеми, висновком може слугувати наступне твердження: активним залученням спеціалістів наукових бібліотек закладів вищої освіти до творення системи інформаційних ресурсів, можуть покращити ефективність інформаційної підтримки в цій галузі.

Література

1. Демчина Л. І. Вища бібліотечно-інформаційна освіта в сучасній Україні : формування документологічної складової : автореф. дис. ... на здобуття ступеня канд. наук з соціал. комунікацій : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Л. І. Демчина ; Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2008. – 20 с.
2. Палеха Ю. І. Інформаційний бізнес : підручник / Ю. І. Палеха, Ю. І. Горбань. – Київ : Ліра-К, 2015. – 492 с.
3. Проценко Т. Комунікаційні канали та засоби задоволення інформаційних потреб сімейних лікарів / Т. Проценко // Вісн. Кн. палати. – 2013. – №10. – С. 24–27.

УДК 004.652:001.5

*Калюжна Наталія Миколаївна,
аспірантка Київського національного університету культури і мистецтв,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник:
Горбань Юрій Іванович,
*кандидат культурології, доцент,
м. Київ, Україна*

ПЛАТФОРМИ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ КАНАЛ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ НАУКОВИХ ЗНАНЬ

Впродовж 20 років принципи та практики відкритого доступу до наукової інформації залишаються в епіцентрі наукової комунікації та видавничої діяльності. Наукові публікації, присвячені дослідженню переваг загальнодоступності досліджень, пошуку сталих видавничих бізнес-моделей та моніторингу частки статей, загальнодоступних у мережі, не зникають зі сторінок авторитетних академічних журналів. Бібліотеки та бібліотечно-інформаційні працівники, будучи адвокатами руху за відкритий доступ, у свою чергу, змушені адаптуватися до динаміки змін, розширювати свої знання та набувати нових умінь.

Низка розвинених країн, таких як, наприклад, Нідерланди, Велика Британія та Франція мають розроблені національні плани, щодо досягнення цілей відкритого доступу. Важливо зазначити, що вагоме значення у цьому контексті належить фондам та організаціям, які фінансують наукові дослідження. Саме ці структури затверджують вимоги щодо того, у яких журналах (відкритого доступу чи традиційних) грантоотримувачі мають поширювати отримані результати. Яскравим прикладом того, як політика грантодавчих організацій стимулює поширення наукових знань є радикальна ініціатива План S (Plan S), яку було розроблено та прийнято 11-ма провідними Європейськими грантодавчими фондами, з метою прискорення переходу від традиційної моделі поширення наукових знань до моделі відкритого доступу. Ключовою вимогою ініціативи є те, що результати наукових досліджень, які отримують фінансування від грантодавців, що підтримують План S, повинні бути опубліковані у журналах відкритого доступу, на платформах відкритого доступу або ж заархівовані у репозитаріях без накладання періоду ембарго. Важливим є те, ініціатива привертає увагу до платформ відкритого доступу, як альтернативного каналу наукової комунікації.

За визначенням, яке подає cOAlitionS на своєму офіційному вебпорталі, платформа відкритого доступу це – видавнича платформа, на якій можна опублікувати оригінальні статті за умови обов'язкового проходження ними процесу рецензування. Зазначається, що платформи-агрегатори контенту, та ті, які повторно публікують раніше оприлюднені матеріали, до таких не належать [1].

Прикладом видавничої платформи є платформа F1000 Research, яка публікує наукові статті та інші документи, які є результатом наукової роботи у галузі медицини, природничих, технічних, суспільних та гуманітарних наук. Публікаційний процес відбувається прозоро та незаангажовано. Особливістю платформи є те, що процес рецензування відбувається по факту публікації статті. Якщо публікація успішно проходить експертну оцінку, то вона індексується у PubMed, Scopus та інших бібліографічних базах. Алгоритм подання рукопису схожий на стандартну процедуру із журналами, проте, має деякі особливості. На рис. 1 наведено покроковий видавничий процес на платформі F1000 Research, який складається з 4 етапів.



Рис.1. Публікація статті на платформі F1000 Research

Крок 1. Подання

Автор надсилає рукопис через систему платформи. Рукопис проходить перевірку на предмет відповідності політикам та етичним принципам платформи.

Крок 2. Публікація та депонування даних

Оприлюднення публікації на платформі протягом 1 тижня після подачі рукопису. Публікація доступна для перегляду та цитування.

Крок 3. Відкрите рецензування.

Редакційна колегія запрошує експертів для проведення експертної оцінки. Відгук рецензентів та їх імена доступні для перегляду у відкритому доступі. Зареєстровані користувачі також мають можливість залишити коментарі та відгуки.

Крок 4. Доопрацювання

Автор доопрацьовує статтю у відповідності до зауважень рецензентів. Статті, які успішно пройшли рецензування починають індексуватися у бібліографічних базах, включно з PubMed та Scopus [2].

У 2018 році науковці Джемі Кіркхлан та Девід Мохан провели дослідження з метою визначити мотиваційні чинники, які спонукали дослідників публікувати результати своїх досліджень на платформі F100 Research, а не у журналах. Ними було проаналізовано 1865 публікацій, опублікованих у період з 13 липня 2012 року по 30 листопада 2017. 80% від загального числа статей успішно пройшли рецензування. 296 респонденти зазначили, що відкритий доступ, відкрите рецензування та швидкість публікації були ключовими критеріями на користь вибору платформи [3].

З часом, прослідковується тенденція створення видавничих платформ відкритого доступу на замовлення грантодавчих організацій. Тобто, грантодавці беруть на себе ще одну функцію – поширення наукової інформації. Серед найвідоміших прикладів є платформи відкритого доступу Wellcome Open Research та Gates Open Research, які належать фонду Wellcome Trust та Фонду Білла та Мелінди Гейтс відповідно.

У 2021 році Європейська комісія офіційно запустила Open Research Europe – платформу для публікації рецензованих наукових робіт у рамках проектів, що фінансуються програмами Горизонт 2020 та Горизонт Європа. За допомогою цієї платформи Європейська комісія прагне забезпечити рівні умови та можливості публікувати наукові праці у відповідності до принципів відкритого доступу. Функціонування платформи організовано таким чином, що автори мають можливість взаємодіяти з рецензентами в ході проведення відкритої експертної оцінки. Крім цього, обов'язковою вимогою для авторів є дотримання принципів FAIR (Fandable, Accessible, Interoperable, Reusable).

Таким чином, підсумовуючи, можна зробити висновок, що платформи відкритого доступу поступово набирають популярності як серед великих грантодавців так і серед науковців.

Література

1. cOAlition S. *What is an Open Access Platform?* URL: <https://www.coalition-s.org/faq/what-is-an-open-access-platform/> (дата звернення: 20.05.2022)
2. F100 Research. *How it works.* URL: <https://f1000research.com/about> (дата звернення: 20.05.2022)
3. Kirkham J., Moher D. Who and why do researchers opt to publish in post-publication peer review platforms? - findings from a review and survey of F1000 Research. *F1000Research*. 2005. № 7. 920. <https://doi.org/10.12688/f1000research.15436.1>